

De la guerra i de la pau

- Amb motiu del discurs d'Obama ha aflat la proclama 'bonista' que abomina de qualsevol violència

JUAN-JOSÉ LÓPEZ BURNIOL, notari

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 28.12.09

En el seu intel·ligent discurs d'acceptació del premi Nobel de la pau, **Barack Obama** va deixar clara la idea que la pau es pot assolir, però que no serà mai el fruit d'una evolució sobtada de la naturalesa humana, sinó el resultat d'una evolució gradual de les institucions. Una evolució que només serà possible si es desenvolupen alternatives a la violència, establint regulacions internacionals que sancionin els països que les violin, com per exemple en matèria d'armes nuclears. Una evolució que no es defineixi només per l'absència de conflicte, sinó que es basi en el respecte als drets humans. Una evolució, en definitiva, que compregui no solament drets civils i polítics, sinó també la seguretat econòmica i oportunitats per a tothom.

És a dir: acords entre nacions, institucions sòlides, suport als drets humans i inversions en desenvolupament, més una expansió de la consciència moral. Però, com que la maldat existeix en el món, no es podrà mai eradicar del tot la violència, ja que les nacions seguiran recorrent a l'ús de la força per defensar-se. Aquesta força necessària és, a més a més, justa –guerra justa– quan el seu ús s'até als estàndards fixats per la comunitat internacional, quan existeixen motius humanitaris –com en el cas dels països balcànics– i quan la forma de fer la guerra no infringeix les pautes també comunament acceptades.

MALGRAT la lògica de la seva tesi, **Obama** ha estat criticat per bel·licista i contradictori. En totes les crítiques subjau, no obstant, un error: aquell que sosté que la pau, la justícia i el dret es contraposen de forma radical a la guerra, la injustícia i el desordre. Aquest error es deu al fet que les nostres generacions, que són filles de la guerra, estan obsessionades per una pau que temen perdre. Un fenomen idèntic – escriu **Álvaro d’Ors**– es va produir el segle I abans de **Crist**, quan Roma estava sumida en múltiples guerres i la pau era desitjada. Haver comprès aquest anhel va ser la clau de l’èxit d’**Octavi** i també el secret que explica que pogués alterar solapadament la forma política tradicional de Roma –la República– i aconseguir quedar-se amb el poder absolut – l’Imperi–. Tímid i més donat a la diplomàcia que a les armes, **Octavi**, una vegada ja era vencedor, va saber instaurar una època de pau –la Pax Octaviana– amb vocació de ser definitiva, en el sentit grec de la paraula *eirene*. A aquesta època pertany **Marc Tul·li Ciceró**, el pensament del qual sobre aquest tema es concreta en la frase «*silent leges inter armes*» (les lleis, entre les armes, callen), que fa seva la contraposició genuïnament grega entre la justícia, el dret i la pau, per una banda, i la injustícia, la violència i la guerra, per l’altra. Tot i això, aquesta contraposició no és la genuïna del poble romà, per al qual la violència i el dret no es concebien com a termes antitètics. Cosa que requereix una explicació.

Efectivament, si podem parlar d’ordre és perquè qualsevol persona és capaç de desordre, i fins i tot s’hi troba inclinada. Però també s’ha d’admetre que qualsevol persona pot superar la seva tendència al desordre mitjançant la violència que exerceix sobre si mateixa, al dominar els seus instints per la força de la seva voluntat posada al servei de la seva raó. I això, que és cert en la permanent lluita personal contra el

propi desordre, ho és també respecte del desordre social. És a dir, també la societat ha d'exercir certa violència sobre si mateixa per mantenir-hi l'ordre. De tot plegat es dedueix que no hi ha ordre possible sense una violència potencial que el faci efectiu quan és vulnerat. Per això, encara que la violència s'entengui habitualment com a causa del desordre, el cert és que l'ordre és, al seu torn, el resultat d'una violència latent que el garanteix: el dret –la norma– no es pot realitzar en un ordre jurídic real i efectiu si no està reforçat per un dispositiu capaç d'imposar-lo per la violència. Ara bé, aquest dispositiu només existeix quan hi ha una autoritat superior a les parts enfrontades. Quan aquesta autoritat superior no existeix –com succeeix en els enfrontaments entre estats–, la guerra és llavors l'únic mitjà de defensa.

La legítima defensa és un principi de dret natural universalment reconegut, ja que és evident la necessitat de la pròpia violència defensiva quan no hi ha una altra defensa organitzada suficient: és lícit rebutjar la violència amb la violència. I, encara que la legítima defensa acostuma a referir-se a la defensa violenta exercitada per un individu agredit, s'ha d'admetre també la legítima defensa –en forma de guerra– a favor d'una comunitat nacional que és atacada. ¿Per què repetir aquesta obvietat? Perquè, amb motiu del discurs d'**Obama**, ha tornat a aflorar l'habitual proclama *bonista* i *pseudoprogre* que abomina de qualsevol forma de violència –incloent-hi, per descomptat, la guerra–, sense advertir, ni menys encara reconèixer, que la pau –l'ordre jurídic en què sorgeix i es pot manifestar lliurement aquesta proclama– està garantida per una força –una violència– potencial no per discreta menys efectiva. Cosa que significa que la contradicció no està en **Obama**, sinó en qui el critica.